

Sygn. akt: I ACa 351/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 września 2013r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Stanek
Sędziowie:	SSA Alicja Myszkowska (spraw.) SSA Krzysztof Depczyński
Protokolant:	stażysta Joanna Płoszaj

po rozpoznaniu w dniu 22 sierpnia 2013r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **O. C.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 13 grudnia 2012r.

sygn. akt II C 141/11

I. z apelacji powoda zmienia zaskarżony wyrok w pkt 1 i 2 w ten tylko sposób, że:

- w pkt 1a kwotę 32.320 złotych podwyższa do kwoty 58.739 (pięćdziesiąt osiem tysięcy siedemset trzydzieści dziewięć) złotych,

- w pkt 1b kwotę 9.100 złotych podwyższa do kwoty 13.403 (trzynaście tysięcy czterysta trzy) złote,

- w pkt 1 c kwotę 4.500 złotych podwyższa do kwoty 4.831 (cztery tysiące osiemset trzydzieści jeden) złotych;

II. oddala apelację powoda w pozostałej części i apelację pozwanego w całości;

III. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 30 grudnia 2012r., w sprawie z powództwa O. C. przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...) o zapłatę, Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził na od Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz O. C. kwotę 32.320 złotych tytułem odszkodowania, z ustawowymi odsetkami od dnia 16 lutego 2011r. do dnia zapłaty oraz kwotę 9.100 złotych tytułem skapitalizowanej renty na zwiększone potrzeby za okres od dnia 1 stycznia 2010r. do dnia 31 stycznia 2011r., z ustawowymi odsetkami od dnia 16 lutego 2011r. do dnia zapłaty, a także rentę na zwiększone potrzeby w kwocie po 4.500 złotych miesięcznie, począwszy od 1 lutego 2011r. i na przyszłość, płatną do dnia 10-go każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat, w miejsce renty zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 maja 2007r. w sprawie IIC 1035/03 i oddalił powództwo w pozostałej części, jak również nie obciążył powoda kosztami procesu od oddalonej części powództwa, (wyrok k. 383)

O. C. urodził się dnia (...). w 41 tygodniu ciąży, w stanie ogólnym ciężkim. Od samego początku chłopiec odbiegał poziomem rozwoju od rówieśników. W dalszym rozwoju powoda nastąpiło znaczne opóźnienie psychoruchowe pod postacią ciężkiego, spastycznego niedowładu czterokończynowego i głębokiego upośledzenia umysłowego, z pojawiającymi się okresowo napadami padaczkowymi.

W aspekcie neurologicznym istnieje u powoda trwały uszczerbek na zdrowiu w rozmiarze 100%. Chłopiec pozostaje w pozycji leżącej, nie potrafi nawet przewracać się na boki, a ruchy jego kończyn są minimalne i nieskoordynowane. Z dzieckiem nie ma kontaktu słownego, przez co nie zgłasza żadnych potrzeb fizjologicznych. Jedyne kontakty jakie nawiązuje to kontakty wzrokowe. Powód ma ograniczoną zdolność do połykania pokarmów i może spożywać tylko zmiksowane jedzenie.

Począwszy od 2000r. małoletni powód poddawany był intensywnej i zaawansowanej rehabilitacji w różnych wyspecjalizowanych i fachowych ośrodkach rehabilitacyjnych na terenie kraju. Stawiane rozpoznanie każdorazowo opiewało na dziecięce porażenie mózgowie oraz spastyczne porażenie czterokończynowe. W przypadku nasilenia objawów diagnozowano ponadto padaczkę objawową.

Wdrożone względem powoda leczenie usprawniające objęło: masaże mięśni przykręgosłupowych, masaże wirowe, tonilizację mięśni, naświetlania lampami S., ćwiczenia równoważne, ćwiczenia rozluźniające, ćwiczenia hamujące, ćwiczenia oddechowe, ćwiczenia poszczególnych części ciała, stymulacje do obrotów, siadu, pełzania i czworakowania, próby unoszenia głowy i podporu oraz wzmacnianie napięcia mięśniowego. Powód uczestniczył także w terapii zajęciowej, kinezyterapii, hydroterapii oraz hipoterapii. Dziecko poddawane było masażom ręcznym i aparaturowym, stymulacji twarzy oraz ciepłym kompresom żelowym. Stosowano też leczenie farmakologiczne. W ramach zaleceń nakazywano usprawnianie w warunkach domowych stosownie do udzielonego instruktażu.

Powód korzystał ponadto z prywatnej rehabilitacji w miejscu swojego zamieszkania. W ciągu miesiąca odbywało się w sumie 15 godzin rehabilitacji, co przy koszcie 1 godz. na poziomie 50 zł, pociągało za sobą co miesiąc wydatek rzędu 750 zł. Chłopiec uczęszczał też na prywatną terapię logopedyczną 2 razy w tygodniu. Każde takie spotkanie trwało godzinę, za co trzeba było zapłacić 60 zł.

Orzeczeniem z dnia 22 sierpnia 2002r. (...) Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w B. zaliczył O. C. do osób niepełnosprawnych, stwierdzając że taki stan rzeczy istnieje od dnia urodzenia się chłopca i będzie on trwał przynajmniej do 13 maja 2013r. W przypadku małoletniego uznano za wskazane stałe zaopatrzenie w przedmioty i materiały ortopedyczne - rehabilitacyjne, stały współudział opiekuna w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji, stałą lub długotrwałą opiekę i pomoc innej osoby, ze względu na brak samodzielności oraz korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia egzystencji w postaci usług socjalnych, opiekuńczych, rehabilitacyjnych i opiekuńczych.

Po specjalistycznych badaniach w dniu 12 września 2002r. w Poradni (...)w B. uznano, że powód wymaga ciągłej opieki innych osób. U chłopca stwierdzono zaburzenia motoryki w postaci ustawicznego leżenia, braku pozycji siedzącej, problemów z utrzymaniem głowy i słabym chwytem. Dostrzeżono zaburzenia koordynacji ruchów i koronacji wzrokowo - ruchowej oraz zaburzenia mowy i aparatu artykulacyjnego. Zauważono ponadto nie sygnalizowanie potrzeb fizjologicznych.

W tej samej placówce dnia 4 sierpnia 2004r. miały miejsce badania kwalifikacyjne powoda pod kątem zajęć rewalidacyjno - wychowawczych. Powołana komisja wydała pozytywną decyzję, uznając że w przypadku powoda jest to jedyna możliwa forma nauczania, która jest konieczna, z uwagi na jego stan zdrowia.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi, w sprawie II C 1035/03 z dnia 11 maja 2007r. Sąd zasądził od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz powoda kwotę 200.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2007r. do dnia zapłaty; kwotę 82.440 zł tytułem skapitalizowanej renty na zwiększone potrzeby za okres od 1 sierpnia 2000r. do 31 lipca 2003r. z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2007r.; kwotę 39.200 zł tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2007r. do dnia zapłaty oraz rentę na zwiększone potrzeby w kwocie po 3.800 zł miesięcznie począwszy od 1 sierpnia 2003r. i na przyszłość, płatną do 10-ego każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia płatności którejkolwiek z rat, z tym, że początek biegu odsetek w stosunku do rat wymagalnych przed 11 maja 2007r. następuje od tego dnia, a także kwotę 14.400 zł tytułem kosztów procesu. W pozostałym zakresie, co do roszczeń o zapłatę, Sąd oddalił powództwo i ustalił, że Skarb Państwa będzie ponosił odpowiedzialność za szkody mogące powstać w przyszłości.

Sąd Apelacyjny w Łodzi w dniu 30 listopada 2007r., w sprawie I ACa 724/07, zmienił zaskarżony wyrok tylko w ten sposób, że w zakresie zadośćuczynienia zasądził ustawowe odsetki od kwoty 100.000 zł od dnia 22 września 2003r. do dnia zapłaty, a w zakresie dalszych 100.000 zł od dnia 31 października 2006r. do dnia zapłaty; w zakresie skapitalizowanej renty zasądził odsetki ustawowe od kwoty 1.000 zł od dnia 22 września 2003r. do dnia zapłaty, a w zakresie dalszej kwoty 81.440 zł od dnia 31 października 2006r. do dnia zapłaty; w zakresie odszkodowania zasądził ustawowe odsetki od kwoty 30.000 zł od dnia 22 września 2003r. do dnia zapłaty, a w zakresie dalszej kwoty 9.200 zł od dnia 31 października 2006r. do dnia zapłaty. Sąd oddalił apelację powoda w pozostałym zakresie i w całości apelację strony ozwanej, zasądzając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

O. C. ma obecnie 16 lat. Chłopiec wraz z wiekiem staje się bardziej nerwowy, ma problemy ze snem w nocy, wymaga większej uwagi innych osób. W przypadku braku zainteresowania krzyczy, chcą zwrócić na siebie uwagę.

Powód z uwagi na mózgowie porażenie dziecięce pod postacią spastycznego pasywnego niedowładu czterokończynowego z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim wymaga intensywnej rehabilitacji przez całe życie. Na skutek niepostępującego uszkodzenia (...) doszło u powoda do nieprawidłowego rozkładu napięcia mięśniowego i wzajemnego unerwienia mięśni, co spowodowało zaburzenie odruchu postawy. Odruch pozytywną decyzję, uznając że w przypadku powoda jest to jedyna możliwa forma nauczania, która jest konieczna, z uwagi na jego stan zdrowia.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi, w sprawie II C 1035/03 z dnia 11 maja 2007r. Sąd zasądził od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz powoda kwotę 200.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2007r. do dnia zapłaty; kwotę 82.440 zł tytułem skapitalizowanej renty na zwiększone potrzeby za okres od 1 sierpnia 2000r. do 31 lipca 2003r. z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2007r.; kwotę 39.200 zł tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia 11 maja 2007r. do dnia zapłaty oraz rentę na zwiększone potrzeby w kwocie po 3.800 zł miesięcznie począwszy od 1 sierpnia 2003r. i na przyszłość, płatną do 10-ego każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia płatności którejkolwiek z rat, z tym, że początek biegu odsetek w stosunku do rat wymagalnych przed 11 maja 2007r. następuje od tego dnia, a także kwotę 14.400 zł tytułem kosztów procesu. W pozostałym zakresie, co do roszczeń o zapłatę, Sąd oddalił powództwo i ustalił, że Skarb Państwa będzie ponosił odpowiedzialność za szkody mogące powstać w przyszłości.

Sąd Apelacyjny w Łodzi w dniu 30 listopada 2007r., w sprawie I ACa 724/07, zmienił zaskarżony wyrok tylko w ten sposób, że w zakresie zadośćuczynienia zasądził ustawowe odsetki od kwoty 100.000 zł od dnia 22 września 2003r. do dnia zapłaty, a w zakresie dalszych 100.000 zł od dnia 31 października 2006r. do dnia zapłaty; w zakresie skapitalizowanej renty zasądził odsetki ustawowe od kwoty 1.000 zł od dnia 22 września 2003r. do dnia zapłaty, a w zakresie dalszej kwoty 81.440 zł od dnia 31 października 2006r. do dnia zapłaty; w zakresie odszkodowania zasądził ustawowe odsetki od kwoty 30.000 zł od dnia 22 września 2003r. do dnia zapłaty, a w zakresie dalszej kwoty 9.200 zł od dnia 31 października 2006r. do dnia zapłaty. Sąd oddalił apelację powoda w pozostałym zakresie i w całości apelację strony pozwanej, zasądając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

O. C. ma obecnie 16 lat. Chłopiec wraz z wiekiem staje się bardziej nerwowy, ma problemy ze snem w nocy, wymaga większej uwagi innych osób. W przypadku braku zainteresowania krzyczy, chcą zwrócić na siebie uwagę.

Powód z uwagi na mózgową porażenie dziecięcą pod postacią spastycznego pasywnego niedowładu czterokończynowego z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim wymaga intensywnej rehabilitacji przez całe życie. Na skutek niepostępującego uszkodzenia (...) doszło u powoda do nieprawidłowego rozkładu napięcia mięśniowego i wzajemnego unerwienia mięśni, co spowodowało zaburzenie odruchu postawy. Odruch

Psychologiczną. W przypadku powoda, który nie ma dostępu do Ośrodka (...), zajęcia z logopedą w ramach zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, w społecznej placówce rehabilitacyjnej oraz na turnusach rehabilitacyjnych są niewystarczające. Konieczne są uzupełniające 4 razy w miesiącu, prywatne zajęcia z logopedą. Koszt 1 terapii 30 min. wynosi 80 zł.

Miesięczny koszt przewozu chłopca na zajęcia terapeutyczne wynosił 180 zł, a od października 2012r. koszt ten wzrósł do 300 zł miesięcznie.

Powód jeździ pod opieką matki na turnusy rehabilitacyjne, których koszt wynosi ok. 3.000 zł. Koszt dojazdu do placówki to ok. 700 zł.

Dziecko na stałe korzysta z pampersów. Refundacja obejmuje tylko 60 sztuk miesięcznie, zachodzi konieczność dokupowania ich, a jedna sztuka kosztuje około 2 zł. Ponadto zachodzi też potrzeba korzystania z jednorazowych podkładów. Matka chłopca stosuje je gdy nie zakłada synowi pieluchy tylko go wietrzy, a także na noc gdyż zdarza się, że pampersy nie stanowią wystarczającej ochrony. Jeden podkład kosztuje od 1,7 do 2 zł.

Powód korzysta z wizyt lekarskich co związane jest z wydatkiem w kwocie 50 zł miesięcznie, a zakup niezbędnych leków pociąga za sobą wydatek rzędu 50 zł miesięcznie. Matka podaje powodowi F., którego miesięczny koszt wynosi 130 zł. Jest to preparat odżywczy w postaci zmiksowanych warzyw i owoców, wzmacniający odporność.

Stan powoda kwalifikuje do uczestniczenia w turnusach rehabilitacyjnych specjalistycznych dla dzieci z niepostępującym uszkodzeniem (...). Turnusy uzupełniają kompleksową rehabilitację psycho-ruchową poprzez prowadzenie terapii w gabinecie poznawania świata, ćwiczeń w basenie, muzykoterapii, hipoterapii oraz umożliwiają zajęcia integracyjne w grupie rówieśniczej. Wskazane jest uczestniczenie powoda w takim turnusie co najmniej 1 do 3 raz w roku przyznawane przez (...) lub pełnopłatne.

Turnusy Rehabilitacyjne Specjalistyczne, na które przyjeżdża dziecko wraz z opiekunem, rozliczane są za osobodzień w cenie od 85 - 150 zł. Turnus rehabilitacyjny przyznany przez (...) jest dofinansowywany przez (...) dla dziecka niepełnosprawnego w wysokości 27%, a dla opiekuna 18% średnich zarobków w gospodarce społecznej.

Usprawnianie w zależności od ośrodka prowadzone jest przez 2-5 godz. dziennie, częściowo indywidualnie, częściowo w grupach rówieśniczych.

W prywatnym wysokospecjalistycznym ośrodku w M. dla dzieci z ciężkimi postaciami niepostępujących uszkodzeń (...) usprawnianie odbywa się indywidualnie z każdym dzieckiem metodami neurofizjologicznymi, przez 10 godz. dziennie. To właśnie

Psychologiczną. W przypadku powoda, który nie ma dostępu do Ośrodka Rehabilitacji, zajęcia z logopedą w ramach zajęć rewalido- wychowawczych, w społecznej placówce rehabilitacyjnej oraz na turnusach rehabilitacyjnych są niewystarczające. Konieczne są uzupełniające 4 razy w miesiącu, prywatne zajęcia z logopedą. Koszt 1 terapii 30 min. wynosi 80 zł.

Miesięczny koszt przewozu chłopca na zajęcia terapeutyczne wynosił 180 zł, a od października 2012r. koszt ten wzrósł do 300 zł miesięcznie.

Powód jeździ pod opieką matki na turnusy rehabilitacyjne, których koszt wynosi ok. 3.000 zł. Koszt dojazdu do placówki to ok. 700 zł.

Dziecko na stałe korzysta z pampersów. Refundacja obejmuje tylko 60 sztuk miesięcznie, zachodzi konieczność dokupowania ich, a jedna sztuka kosztuje około 2 zł. Ponadto zachodzi też potrzeba korzystania z jednorazowych podkładow. Matka chłopca stosuje je gdy nie zakłada synowi pieluchy tylko go wietrzy, a także na noc gdyż zdarza się, że pampersy nie stanowią wystarczającej ochrony. Jeden podkład kosztuje od 1,7 do 2 zł.

Powód korzysta z wizyt lekarskich co związane jest z wydatkiem w kwocie 50 zł miesięcznie, a zakup niezbędnych leków pociąga za sobą wydatek rzędu 50 zł miesięcznie. Matka podaje powodowi F., którego miesięczny koszt wynosi 130 zł. Jest to preparat odżywczy w postaci zmiksowanych warzyw i owoców, wzmacniający odporność.

Stan powoda kwalifikuje do uczestniczenia w turnusach rehabilitacyjnych specjalistycznych dla dzieci z niepostępującym uszkodzeniem (...). Turnusy uzupełniają kompleksową rehabilitację psycho-ruchową poprzez powadzenie terapii w gabinecie poznawania świata, ćwiczeń w basenie, muzykoterapii, hipoterapii oraz umożliwiają zajęcia integracyjne w grupie rówieśniczej. Wskazane jest uczestniczenie powoda w takim turnusie co najmniej 1 do 3 raz w roku przyznawane przez (...) lub pełnopłatne.

Turnusy Rehabilitacyjne Specjalistyczne, na które przyjeżdża dziecko wraz z opiekunem, rozliczane są za osobodzień w cenie od 85 - 150 zł. Turnus rehabilitacyjny przyznany przez (...) jest dofinansowywany przez (...) dla dziecka niepełnosprawnego w wysokości 27%, a dla opiekuna 18% średnich zarobków w gospodarce społecznej.

Usprawnianie w zależności od ośrodka prowadzone jest przez 2-5 godz. dziennie, częściowo indywidualnie, częściowo w grupach rówieśniczych.

W prywatnym wysokospecjalistycznym ośrodku w M. dla dzieci z ciężkimi postaciami niepostępujących uszkodzeń (...) usprawnianie odbywa się indywidualnie z każdym dzieckiem metodami neurofizjologicznymi, przez 10 godz. dziennie. To właśnie osoby niepełnosprawnej jest w zasadzie tandemem, uruchamianym nożnie lub elektrycznie przez opiekuna osoby niepełnosprawnej.

NFZ refunduje raz na 3 lata, wózek inwalidzki specjalny tj. stabilizujący plecy i głowę oraz klinem zabezpieczającym zsuwanie się z siedziska, raz na 3 lata w 100% do limitu 1.800 zł. Pozostała kwota jest udziałem własnym niepełnosprawnego. Istnieje możliwość wystąpienia o pomoc finansową do (...), który może ją udzielić w wysokości odpowiadającej refundacji NFZ czyli 1.800 zł. Cena wózków inwalidzkich specjalnych wynosi około 10.000 zł.

Specjalistyczny trzykołowy pojazd z doczepianym wózkiem inwalidzkim, z napędem nożnym i elektrycznym nie podlega refundacji NFZ. Można wystąpić z wnioskiem do (...) Centrum Pomocy (...) ((...)) o dofinansowanie z (...) w ramach programu likwidacji barier komunikacyjnych, który zakłada maksymalną dopłatę na poziomie 80% ceny, jednak w praktyce pomoc może być znacznie mniejsza, z uwagi na coraz mniejsze środki przyznawane dla (...).

Specjalistyczny rower trójkołowy jest wyposażony w wózek inwalidzki, który stabilizuje powoda nieumiejącego samodzielnie utrzymać pozycji siedzącej. Taki specjalistyczny rower w jego przypadku spełnia warunki do wykorzystania go w terenie. Kombinezon kosmiczny jest urządzeniem potrzebnym do wypracowywania odruchu postawy zbliżonej do prawidłowego, jest to urządzenie terapeutyczne. Tandem jest natomiast sprzętem pomocniczym, pozwalającym na doświadczenia świata zewnętrznego, które wpływają na pobudzenie plastyczności mózgu, nie usprawniają narządu ruchu. Dziecko siedzi w nim biernie. Doznania są przez narząd wzroku, ruchu, odczucia dotykowe i słuchowe. Taki rower może być dofinansowywany przez PFRON, jeżeli (...) ma na to środki, przy czym z roku na rok ilość środków maleje. Wózek, którym obecnie posługuje się matka powoda finansowany jest przez NFZ, natomiast wózek, który jest elementem tandemu nie jest refundowany przez NFZ. Taki wózek to nowość od kilku lat. Najtańszy kosztuje około 10.000 złotych i jest on dla osoby, która ma sprawne kończyny dolne, a niesprawne kończyny górne, albo niesprawna jest intelektualnie. Tandemy dla osób ciężko poszkodowanych w zakresie narządu ruchu tj. niesprawnych 4 kończynowo, ale takich którzy są w stanie trzymać głowę i skontrolować jej położenie. Wózek zamontowany w tandemie jest jednocześnie pionizatorem. Możliwe jest w punkcie docelowym pionizowanie takiej osoby na wózku stanowiącym element tandemu i w takiej pozycji przewożenie na pewnych odcinkach.

Stan czynnościowy powoda nie pogorszył się od 2007r. Wydatki na rehabilitację mogą się zwiększać tylko w wyniku zwiększonych opłat za rehabilitację domową. Obecnie średni koszt godziny terapii wynosi 60 zł. Występują trudności z uzyskaniem dopłaty (...) do specjalistycznych turnusów rehabilitacyjnych, w związku z czym zachodzi konieczności wykupywania 2 razy w roku 14 dniowych turnusów pełnopłatnych.

Chłopiec uczęszcza do szkoły specjalnej, w której ma indywidualny tok nauczania, dostosowany do jego głębokiego upośledzenia. W trakcie zajęć powód potrzebuje wielu pomocy dydaktycznych i sprzętowych, m.in.: przyrządów rehabilitacyjnych, przenośnego komputera oraz urządzeń do stymulacji polisensorycznej: kolumny bulgoczącej i kaskady światłowodowej.

B. K. zakupiła synowi notebook T. z osprzętem za kwotę 2.797,84 zł oraz kolumnę bulgoczącą za kwotę 2.000 zł i światłowody o wartości 3.000 zł. Powód korzysta z wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, który został mu kupiony w październiku 2009r. za kwotę 13.500 zł, przy czym zakup ten został dofinansowany ze środków PFRON w wysokości 9.900 zł.

Stan zdrowia powoda jest nieodwracalny, a długa i intensywna rehabilitacja może tylko poprawić standard jego życia. Szybki wzrost chłopca utrudnia jego znoszenie ze schodów i konieczne było wybudowanie podjazdu bądź platformy dla niepełnosprawnych. Wybudowanie podjazdu kosztowałoby 98.714,37 zł. Matka powoda po uzyskaniu stosownych pozwoleń i decyzji doprowadziła do wykonania zewnętrznej platformy (podnośnika platformowego) przeznaczonej dla osoby niepełnosprawnej.

Dostawa i montaż platformy kosztowały 35.845 zł, przy czym (...) Centrum Pomocy (...) dokonało refundacji wydatków do kwoty 25.359 zł.

Rozszerzona konserwacja dźwigu dla niepełnosprawnych kosztuje kwartalnie 120 zł netto, natomiast opłata podstawowa uiszczana przez matkę powoda kwartalnie to 97,60 zł.

Powódka sfinansowała wykonanie chodników wzdłuż budynku aż po sam szyb windy (koszt 11.400 zł) oraz obudowę z poliwęglanu (7.900 zł). Wykonana obudowa podnośnika była konieczna, aby nie doszło do niszczenia dźwigu zamontowanego na zewnątrz budynku.

Platforma zamontowana na zewnątrz budynku oraz chodnik betonowy umożliwią swobodny wyjazd z lokalu osoby niepełnosprawnej w kierunku uliczek osiedla mieszkaniowego.

Uzasadnione wydatki związane z budową dźwigu zewnętrznego i koniecznej infrastruktury obejmują koszt budowy fundamentu pod windę, koszt budowy nawierzchni z kostki betonowej, brukowej - dojazdu do windy (11.628 zł); koszt opracowania mapy geodezyjnej do projektu podnośnika (1.891 zł); dostawa i montaż podnośnika - platformy

(35.845 zł); koszt obudowy platformy z płyt poliwęglanu (7.930 zł). Łącznie koszt tych inwestycji wyniósł 57.294 zł. Wartość wydatków koniecznych na roboty budowlano - instalacyjne w mieszkaniu powoda na zniesienie w nim barier architektonicznych wyniósł 32.706 zł. Łącznie zatem wartość szacunkowa wydatków koniecznych to 90.000 zł.

Dla umożliwienia powodowi poruszania się po mieszkaniu na specjalnym wózku inwalidzkim konieczne było usunięcie istniejących w nim barier architektonicznych. Zachodziła konieczność likwidacji progów i poszerzenie wszystkich drzwi (koszt 5.000 zł). Poszerzenie drzwi balkonowych wiązało się z koniecznością wymiany całego okna co kosztowało 1.800 zł.

Połączenie pomieszczenia łazienki i ubikacji miało na celu umożliwienie wjazdu wózkiem. Zainstalowano też nową szerszą wannę. Wymiana umywalki i miski ustępowej także była konieczna z uwagi na wyburzenie ścian pomiędzy dotychczasowymi pomieszczeniami sanitarnymi.

Uzasadnione było również usunięcie różnicy poziomów terenu i podłogi mieszkania i najwłaściwszym rozwiązaniem była instalacja windy zewnętrznej. Inne rozwiązania, jak pochylnia lub podnośnik schodowy byłyby niewłaściwe ze względu na duże rozmiary, utrudnienie dostępu do ścian zewnętrznych budynku lub brak miejsca na klatce schodowej. Usunięty został również próg drzwi prowadzących z mieszkania na loggię.

Wymiana pokrycia podłóg na wykładzinowe i panelowe była konieczna z uwagi na zniszczenia powstałe podczas likwidacji progów w drzwiach. Koszt paneli to 7.300 zł, natomiast wykładziny dywanowej - 700 zł.

Przedstawicielka ustawowa powoda kupiła dla syna fotel rozkładany, w którym, znajdując się przy kuchni, może leżeć i obserwować otoczenie. Matka kupiła też nowe łóżko z komodą do pokoju syna. Zostało też zakupione specjalne łóżko sterowane pilotem wraz z komodą na potrzeby dla nauczyciela.

Matka powoda zakupiła stolik z fotelami, aby udostępnić przybyłym do powoda lekarzom i rehabilitantom odpowiednie wyposażenie.

Dla celów estetycznych matka zamówiła dla syna malowane ręcznie na ścianie rysunki za kwotę 1.100 zł.

Zakres przeprowadzonych prac budowlanych był konieczny do usunięcia wszystkich barier architektonicznych, więc odpowiada jego celowi i spełnia funkcje mieszkania dla osoby niepełnosprawnej wymagającej stałej opieki. Usunięciu barier architektonicznych służy również przebudowa i nowa aranżacja mieszkania, jak połączenie łazienki z WC, połączenie kuchni z małym pokojem oraz nową aranżacją pokoju powoda przed loggią.

Poniesione nakłady na prace przystosowawcze mieszkania, w tym łazienki, WC, kuchni, pokoju powoda, likwidacji progów były konieczne dla przystosowania lokalu i zostały wykonane prawidłowo.

Przed modernizacją zajmowany przez powoda i jego rodzinę lokal nie był przystosowany do potrzeb związanych z korzystaniem przez osobę niepełnosprawną. Otwory drzwiowe do poszczególnych pomieszczeń posiadały wymiary 80 x 200 cm w świetle ościeżnic, a do łazienki 70 x 200 cm, co było w czasie budowy budynku typowym rozwiązaniem. W miejscu drzwi balkonowych dla tego typu budynków najprawdopodobniej występował wysoki próg, co też było powszechnie praktykowane. Pomiędzy pomieszczeniami pokoi, przedpokoju i łazienki nie było progów, gdyż przepisy obowiązujące w tamtym okresie, co do konstrukcji budynku mieszkalnych nie dopuszczały pozostawiania progów, podobnie jak to jest obecnie.

W mieszkaniu powoda przeprowadzono poszerzenie światła drzwi. Wcześniej drzwi w tym mieszkaniu, jak we wszystkich mieszkaniach z lat 70-tych, miały szerokość 70 cm. Światło futryny dla osoby poruszającej się na wózku powinno wynosić 90 cm.

Przeprowadzone zmiany w funkcji lokalu w szczególności wykonanie szerszych otworów drzwiowych, częściowa zmiana usytuowania ścianek działowych, otworu drzwiowego prowadzącego na balkon (loggie) oraz wykonanie platformy tj. urządzenia do przemieszczania się w pionie osób niepełnosprawnych oraz dojazdu zewnętrznego do

platformy od strony ulicy były konieczne. Zmiany te pozwoliły usunąć istniejące w tym lokalu ograniczenia w komunikacji, tj. tzw. bariery architektoniczne.

W chwili obecnej mieszkanie jest dostatecznie przygotowane do swojej funkcji. Wszystkie pomieszczenia w mieszkaniu stanowią właściwie jedną wielką przestrzeń i matka powoda ma możliwość kontroli syna, który znajduje się w pokoju, gdy ona znajduje się w kuchni. Potrzeba dalszej modernizacji związana będzie z dorastaniem powoda, zmianą medycznych metod rehabilitacyjnych, zaleceń terapeutycznych. Ewentualne ulepszenia lokalu powinny ograniczyć się do drobnych zmian budowlanych, przystosowawczych.

Standard wykończenia mieszkania jest przeciętny i nie zostały zastosowane ponadprzeciętne materiały.

Roboty związane z likwidacją barier architektonicznych wewnątrz lokalu mieszkalnego, jak i na zewnątrz budynku oraz pozostałe roboty budowlano- instalacyjne, związane z modernizacją i podniesieniem standardu lokalu, wykonane zostały na wysokim poziomie techniczno-jakościowym. Przystosowanie lokalu mieszkalnego oraz wykonanie robót zewnętrznych związanych z budową platformy (dźwigu) i drogą dojazdową (chodnikiem) może zapewnić osobie niepełnosprawnej właściwe funkcje użytkowe, przy wykorzystaniu dodatkowej pomocy osób lub opieki rodziny. Przystosowanie lokalu spełnia swoje funkcje.

Zakres wykonanych w lokalu zmian i modernizacji był jednak znacznie szerszy (większy) niż zmiany związane tylko z usuwaniem barier architektonicznych. Obecnie lokal sprawia bardzo dobre wrażenie techniczno-estetyczne w zakresie nowego rozwiązania projektu wewnątrz wszystkich pomieszczeń oraz wykończenia poszczególnych elementów lokalu, takich jak sufity, ściany, stolarka, oświetlenie, okładziny. Użyte materiały do wykonania instalacji wodno-kanalizacyjnej, elektrycznych to materiały z wyższego przedziału cen. Lokal jest zadbany i czysty.

Kosztorys remontu-modernizacji i adaptacji pomieszczeń mieszkania matki powoda dla osoby niepełnosprawnej oraz nowego wykończenia wnętrza całego lokalu został sporządzony łącznie na kwotę 20.290 zł. Kosztorys ten uwzględnia również prace instalacyjne związane z podłączeniem urządzeń sanitarnych. Dokument ten zawiera całość wykonanych w lokalu prac zarówno związanych z likwidacją barier architektonicznych, jak i z wykonaniem całkowicie nowego wystroju wszystkich pozostałych pomieszczeń lokalu oraz nadania im szczególnego, indywidualnego, ponadstandardowego wystroju i wyposażenia. Podobnie kosztorys na roboty elektryczne zawiera elementy robót dotyczące całego mieszkania w bardzo dużej ilości montowanego osprzętu w stosunku do potrzeb związanych z likwidacją barier dla osoby niepełnosprawnej.

Kosztorys za wykonanie robót budowlanych zawiera prace wykonywane w pomieszczeniach: kuchni, łazienki, pokoju syna, salonie przy kuchni, sypialni oraz przedpokoju. Załączone opisy w kosztorysie za roboty budowlano-instalacyjne odzwierciedlają zakres wykonanych prac w lokalu, jednak wiele pozycji robót to prace niezwiązane z likwidacją barier architektonicznych, lecz z całkowitą zmianą wystroju wszystkich pomieszczeń, według indywidualnych potrzeb mieszkańców, przykładowo zakup nowych grzejników c.o. (4szt.); ścianki i zabudowy z ozdobnymi wnękami - niszami, nisze podświetlane, roboty w kuchni, salonie, sypialni podnoszące standard wykończenia, wykonanie gładzi gipsowych i posadzek w całym lokalu; ustawienie okien w pionie w salonie i kuchni, wykonanie sufitów podwieszanych. W kosztorysie prac instalacyjnych, elektrycznych praktycznie zawarto całkowitą przebudowę i rozbudowę instalacji. Zatem oba kosztorysy nie odzwierciedlają jedynie zakresu prac koniecznych do likwidacji barier architektonicznych, lecz wiele różnorodnych i dodatkowych prac całkowicie zmieniających standard lokalu. Ponadto robocizna w kosztorysie budowlano-instalacyjnym i elektrycznym znacznie przekracza średnie ceny funkcjonujące w budownictwie dla tego typu prac.

Wartość wydatków ponadstandardowych poniesionych w mieszkaniu to ok. 34.373 zł

Dziecięce porażenie mózgowe z upośledzeniem psychofizycznym poza rehabilitacją narządu ruchu, która sprowadza się do metod tradycyjnych i neurofizjologicznych, wymaga stymulacji psychiki w tzw. gabinetach poznawania świata. W tych gabinetach stosuje się bodźce dźwiękowe, świetlne, dotykowe, kojarzone świetlno - dotykowe, bodźce związane ze zmianami położenia ciała. W przypadku terapii prowadzonej indywidualnie, na ogół rodzice kupują elementy

takiego gabinetu, tj. węże świetlne, tuby bulgocące, suche baseny. Taki gabinet jeśli poprawi psychikę pacjenta jednocześnie wpływa na współpracę niepełnosprawnego z terapeutą w zakresie usprawniania narządu ruchu. Dzięki tym bodźcom poprawi się kontakt powoda z terapeutą, będzie się on poddawał ćwiczeniom ruchowym. Powód będzie w stanie na polecenie utrzymać głowę nie dwie minuty, ale trzy. Zarówno komputer ze specjalnym oprogramowaniem, specjalne książki i muzyka są pomocne przy rehabilitacji takich osób jak powód. Dzieci takie bardzo się rozluźniają, jeśli w trakcie ćwiczeń są jednocześnie poddawani terapii muzycznej. Powód interesuje się telewizją, zwłaszcza meczami. Jest wtedy zadowolony, odbiera obraz. Natomiast inne programy mu się nie podobają i protestuje przy ich oglądaniu. Rehabilitacja takiego dziecka jest zależna od aktualnej w danym dniu wydolności psychofizycznej. Jeżeli dziecko dobrze zareaguje to rehabilitacja ruchowa powinna być prowadzona przez 60 minut. W zasadzie rehabilitacja takiego dziecka trwa przez cały dzień poprzez dotyk, przytulenie, mile słowo. Prowadzi to do rozluźnienia mięśni co przeciwdziała przykurczom stawowym.

Rodzice zapewniają dziecku rehabilitację fizjoterapeuty 3 razy w tygodniu po 2 godziny. Rodzice przez tyle lat nauczyli się rehabilitacji tradycyjnej tzn. potrafią rozewczyć wszystkie stawy, mobilizować powoda do przewracania się na boki i dźwigania głowy na krótko, natomiast nie są w stanie prowadzić rehabilitacji neurofizjologicznej. Jest bardzo niewiele terapeutów którzy taką umiejętność terapii posiadają i w związku z tym terapia domowa jest kosztowna. W chwili obecnej godzina takiej terapii kosztuje 60 złotych. W przypadku pacjenta tak długotrwale rehabilitowanego w warunkach domowych przez tego samego terapeutę, można negocjować cenę do około 50 zł. Byłoby wskazane, aby fizjoterapia specjalistyczna odbywała się codziennie. Jeśli nie jest to możliwe to rodzice muszą wykonywać codziennie terapię tradycyjną.

Na skutek prowadzonej terapii stan powoda się nie pogorszył. Nie narosły wtórne patologie, wydaje się że powód poprawił się psychicznie. Bez względu na to czy udaje się uzyskać poprawę czynnościową rehabilitacją takich osób musi być prowadzona do końca ich życia. Kontakt powoda z rówieśnikami ma dla niego działalnie stymulujące, matka powoda

o tym wie i stara się wyjeżdżać z powodem na specjalistyczne turnusy dwa razy w roku. Dziecko bardzo dobrze czuje się w grupie rówieśniczej.

Wszystkie metody rehabilitacji prowadzone u powoda, wskazane były też w 2007r. i były wówczas stosowane.

Na przestrzeni ostatnich lat rehabilitacja została utrudniona wagą dziecka.

Powód wymaga ciągłej obecności innej osoby, co nie oznacza że trzeba się nim przez cały czas zajmować. Wystarczy kontakt słuchowy, czy wzrokowy przy otwartych drzwiach w innym pomieszczeniu.

Matka powoda oprócz renty zasądzonej wyrokiem Sądu otrzymuje alimenty od ojca powoda w kwocie 1.500 zł miesięcznie oraz od stycznia 2010r. zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 520 zł miesięcznie oraz dodatek z tytułu rehabilitacji dziecka - 90 zł miesięcznie.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy w części stwierdził zasadność wytoczonego powództwa, zasądając na rzecz powódki szczegółowo wskazane w sentencji wyroku należności, zaś w pozostałym zakresie oddalił powództwo, stwierdzając jego bezzasadność.

W pierwszym rzędzie Sąd Okręgowy podkreślił bezzasadność podnoszonego przez stronę pozwaną zarzutu niedopuszczalności wyrokowania w niniejszej sprawie, z uwagi na treść prawomocnego wyroku wydanego w sprawie II C 1035/03, w której - zdaniem strony pozwanej - zostały poddana ocenie i zrekomensowana wszelka szkoda doznana przez powoda w związku z jego porażeniem mózgowym.

W konsekwencji, wobec stwierdzonych - szczegółowo opisanych negatywnych następstw porażenia mózgowego powoda, a zatem zmiany stosunków, tj. sytuacji osobistej

1 majątkowej stron analizowanego stosunku prawnego w rozumieniu art. 907 § 2 kpc, na tej podstawie, Sąd Okręgowy zmienił wysokość orzeczonej we wskazanym wyroku z dnia 11 maja 2007r. na rzecz powoda renty za zwiększone potrzeby. Sąd ustalił bowiem, że od 2007r. stan zdrowia powoda nie uległ zmianie, natomiast w miarę wzrostu i rozwoju powoda jego potrzeby związane zarówno z codziennym funkcjonowaniem, jak i systematycznie prowadzoną rehabilitacją uległy zwiększeniu. Nadto nastąpił wzrost cen towarów i usług, wobec zmiany siły nabywczej pieniądza.

Zatem ustalając wysokość należnej powodowi renty z tytułu zwiększonych potrzeb, Sąd Okręgowy uznał, iż powodowi nadal jest niezbędna rehabilitacja w szerokim zakresie, w ramach której wykonywane są masaże dwa razy w tygodniu (8 razy w miesiącu po 50 zł każdy), których miesięczny koszt wynosi 400 zł oraz pozostałe zajęcia rehabilitacyjne 3 razy w tygodniu, których miesięczny koszt to 720 zł (12 razy w miesiącu po 60 zł), a także zajęcia z logopedą raz w tygodniu po 80 zł każdy, czyli 320 zł miesięcznie. Koszt transportu na zajęcia rehabilitacyjne do października 2012r. wynosił 180 zł miesięcznie, a obecnie 300 zł miesięcznie. Wydatki na prywatne wizyty lekarskie wynoszą 50 zł miesięcznie, a koszt zakupu koniecznych leków to 50 zł miesięcznie. Powód zażywa preparat (...), którego miesięczny koszt wynosi 130 zł. Wprawdzie są to zmiksowane warzywa i owoce, które dziecko niewątpliwie także spożywałoby gdyby było zdrowe, jednak nie w takiej postaci. Stan powoda wymaga podawaniu mu posiłków, w tym także warzyw i owoców, w postaci zmiksowanej, łatwo przyswajalnej i wysokoskoncentrowanej. Na środki higieniczne i pielęgnacyjne powoda matka wydatkuje kwotę 130 zł miesięcznie. Zdaniem Sądu stan powoda uzasadnia zużywanie dziennie czterech pampersów, to jest 120 sztuk w miesiącu, zwłaszcza - że jak podała matka chłopca - codziennie dodatkowo wietrzy go używając podkładow jednorazowych. Skoro refundacja z ubezpieczenia zdrowotnego obejmuje 60 sztuk za zasadny zatem Sąd uznał wydatek na zakup dodatkowych 60 sztuk, tj. 120 zł miesięcznie. Powód korzysta także z podkładow, których uzasadnione zużycie Sąd ocenił w wymiarze 2 sztuk dziennie, gdyż z zeznań matki powoda wynika, że stosuje je na noc i w dzień w czasie wietrzenia syna, kiedy nie zakłada pampersów. W tej sytuacji za uzasadniony Sąd uznał zakup tylko ok. 60 (a nie 120-140) sztuk podkładow na miesiąc, zatem koszt podkładow to kwota ok. 110 zł miesięcznie. Wszystkie wskazane powyżej wydatki dają łącznie kwotę 1.931 zł miesięcznie.

Powód jest osobą leżącą nie potrafiącą samodzielnie utrzymać głowy w górze ani też przewracać się z boku na bok. W tym stanie - w ocenie Sądu - dziecko wymaga opieki w wymiarze 12 godzin na dobę ponad opiekę sprawowaną nad zdrowym, dzieckiem w tym wieku. Koszt zatrudnienia opiekunki domowej (...) za godzinę wynosi 9,50 zł brutto. Ponieważ przedstawicielka ustawowa małoletniego powoda nie zatrudnia opiekunki tylko sama zajmuje się dzieckiem zatem nie odprowadza podatków i innych obciążeń związanych z zatrudnieniem, które wynoszą łącznie ok. 33% wynagrodzenia, zatem uznając ją za osobę sprawującą 12-godzinną opiekę nad synem w sposób zawodowy należało koszty jej pracy ustalać wg stawki godzinowej opiekunki domowej (...) netto, tj. ok. 6,70 zł/h w dni powszednie, i 13,40 zł/h w niedziele, soboty i święta. Miesięcznie powód wymaga opieki przez 270 godzin, uwzględniając 12-godzinną opiekę w dni powszednie każdego miesiąca (270 godz. x 6,7 zł/h), co stanowi 1.892 zł, a także przez 96 godzin w pozostałe dni, tj. soboty, niedziele i święta (96 x 13,40 zł/h), co stanowi 1.286,40 zł, a zatem łącznie miesięcznie 3.095 zł. Mając na uwadze, że matka powoda otrzymuje zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 520 zł, to za należną z tytułu opieki Sąd uznał miesięcznie kwotę 2.575 zł (3.095 zł - 520 zł).

Zwiększone potrzeby powoda to zatem koszt leczenia, rehabilitacji i środków higienicznych szczegółowo wskazanych łącznie na kwotę 1.931 zł miesięcznie i koszt opieki w wysokości 2.575 zł miesięcznie, a zatem łącznie ok. 4.500 zł miesięcznie.

Uwzględniając powyższe Sąd Okręgowy zasądził w punkcie lc wyroku na rzecz powoda rentę na zwiększone potrzeby w kwocie 4.500 zł miesięcznie, podwyższając ją z kwoty 3.800 zł miesięcznie, w pozostałym zakresie oddalając roszczenie o zmianę renty jako nieudowodnione, a zatem bezzasadne.

Za okres od 1 stycznia 2010r. do 31 stycznia 2011r. Sąd dokonał kapitalizacji renty i zasądził w punkcie lb wyroku kwotę 9.100 zł, Sąd uwzględnił przy tym, iż w tym czasie powód uzyskiwał rentę, ale niższą o 700 zł miesięcznie i o taką kwotę w skali każdego miesiąca należało dokonać kapitalizacji renty. O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 §

1 kc, uwzględniając datę wymagalności dochodzonego roszczenia jako datę zbieżną z doręczeniem stronie pozwanej odpisu pozwu (16 luty 2011 r.).

Natomiast oceniając zasadność żądania kwoty 40.600 złotych tytułem wyłożenia z góry kosztów zakupu wyposażenia leczniczego i rehabilitacyjnego oraz zwrotu kosztów inwestycji budowlano - instalatorskich, takich jak budowa dźwigu zewnętrznego i koniecznej infrastruktury, a także kosztów remontu mieszkania mającego na celu zniesienie barier architektonicznych - mając na uwadze treść opinii biegłego K. - Sąd Okręgowy stwierdził, że wydatki na prace konieczne związane z adaptacją mieszkania dla potrzeb osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim oraz budowę podnośnika to łącznie kwota 90.000 zł, przy czym budowa podnośnika została zrefundowana do wysokości 25.359 zł, a zatem we własnym zakresie przedstawicielka ustawowa poniosła wydatki w kwocie 64.641 zł. W ocenie Sądu poniesione nakłady były zasadne o tyle, o ile służyć mają potrzebom osoby niepełnosprawnej. Jednak prace remontowe wykonane w mieszkaniu przedstawicielki ustawowej powoda - aczkolwiek konieczne dla usunięcia barier architektonicznych - spowodowały obiektywnie także podniesienie standard lokalu (wymiana drzwi, podłóg, okna, instalacji), a w efekcie wzrost wartości tego lokalu. W tej sytuacji zdaniem Sądu obciążenie strony pozwanej obowiązkiem wyrównania wszystkich kosztów modernizacji lokalu należało - choćby w świetle zasad współżycia społecznego - uznać nieuzasadnione. Mając powyższe na uwadze Sąd obciążył stronę pozwaną obowiązkiem zapłaty na rzecz powoda kwoty 32.320 złotych, tj. połowy poniesionych na przedmiotowy remont mieszkania kosztów, w związku ze zniesieniem barier architektonicznych. W tym przypadku podobnie jak o odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 kc, uwzględniając datę wymagalności roszczenia za równoznaczną z datę doręczenia pozwanemu odpisu pozwu.

W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy oddalił również żądanie o wyłożenie z góry kosztów zakupu wyposażenia leczniczego i rehabilitacyjnego oraz zwrotu poniesionych kosztów przedmiotowego remontu, uznając je za częściowo niezasadne, a częściowo nieudowodnione.

Sąd nie uwzględnił wydatków poniesionych przez przedstawicielkę ustawową małoletniego powoda na zakup mebli, czy pomoce naukowe bądź komputer uznając, iż koszty te byłyby ponoszone przez matkę powoda nawet wtedy, gdyby powód był zdrowym dzieckiem, zwłaszcza, że nie zostało wykazane, że to sprzęt wybitnie specjalistyczny oraz czy, i o ile jest on droższy niż meble i sprzęt komputerowy używane przez zdrowych rówieśników powoda. Zdrowi chłopcy w wieku powoda mają w tym zakresie swoje oczekiwania, zwłaszcza co do sprzętu komputerowego i trudno ocenić, czy koszt zakupu sprzętu bądź gier komputerowych, które niewątpliwie rodzice staraliby się synowi zapewnić, byłby wtedy niższy, czy też może nawet wyższy niż koszt zakupu sprzętu i oprogramowania dla dziecka w takim stopniu niepełnosprawnego jak powód. Zdaniem Sądu nie można zakładać, że gdyby powód był zdrowym dzieckiem to jego rodzice nie staraliby się aby ich syn posiadał np. sprzęt grający czy komputerowy, miał pokój urządzone zgodnie z jego gustem i modą młodzieżową, bądź posiadał inne przedmioty powszechne w jego środowisku rówieśniczym, jak np. telefon komórkowy, sprzęt sportowy etc.

Natomiast odnosząc się do żądania zwrotu kosztów turnusów rehabilitacyjnych Sąd również i to żądanie uznał za niezasadne. Należy podkreślić, że w przypadku zdrowego dziecka rodzice także ponoszą koszty jego wyjazdów na wakacje, czy ferie, w tym także np. na zagraniczne obozy językowe, sportowe etc. co jest dość powszechne w środowisku rówieśniczym powoda. Rodzice pełnosprawnych dzieci także ponoszą koszty związane z zainteresowaniami właściwymi dla dzieci w tym wieku, jak jazda na rowerze, na nartach, gra w piłkę, czy uprawianie innego sportu a także kino, czy wycieczki szkolne. Nie można obiektywnie oceniać, czy obecnie ponoszone przez matkę powoda koszty na zapewnienie mu rozrywki, pobudzanie procesów intelektualnych, czy lepszego samopoczucia są wyższe od kosztów ponoszonych przez innych rodziców na zdrowe dzieci w wieku powoda. W toku postępowania nie zostało wykazane, o ile droższe są wyjazdy na turnusy rehabilitacyjne od wyjazdów wakacyjnych dla zdrowych dzieci.

Odnosząc się do żądania zwrotu za zakup wózka inwalidzkiego należało zauważyć, iż w razie potrzeby przemieszczania się powód korzysta z transportu dla osób niepełnosprawnych i koszty z tym związane zostały uwzględnione w rencie na zwiększone potrzeby. Dla bieżącego korzystania wózek elektryczny nie jest zatem niezbędny, zakup takiego sprzętu mógłby być uzasadniony, gdyby powód np. korzystał z komunikacji miejskiej albo, gdyby mógł sam kierować wózkiem. Sąd nie uwzględnił również żądania strony powodowej odnośnie zwrotu kosztów zakupu łóżka i materaca, mając na

uwadze, że do akt sprawy złożono kilka rachunków na łóżka i materace i nie można ustalić, które z nich mają charakter specjalistyczny i na czym on polega, zwłaszcza że powód był reprezentowany przez fachowego pełnomocnika, zatem nie zachodziły przesłanki do działania przez Sąd z urzędu.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. uwzględniając ciężką sytuację życiową powoda, (uzasadnienie k. 384 - 397v)

Powód zaskarżył powyższy wyrok apelacją w części oddalającej powództwo, zarzucając zarówno naruszenie prawa:

I. procesowego, mające wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, tj.:

1) art. 316 kpc, poprzez nieuwzględnienie przez Sąd I instancji stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy, przez pominięcie ustaleń opinii uzupełniającej biegłego z zakresu budownictwa kosztorysowania i rozliczania inwestycji J. K. (1) w kwestii ustaleń, co do wartości wydatków koniecznych poniesionych przez powoda celem przystosowania lokalu mieszkalnego dla potrzeb osoby niepełnosprawnej w wysokości 90.000 zł, i przyjęcie za konieczne wydatki tylko w zakresie kwoty 32.320 zł;

2) art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 278 kpc, poprzez dowolną a nie swobodną ocenę zebranego materiału dowodowego, tj. opinii biegłego z zakresu budownictwa kosztorysowania i rozliczania inwestycji J. K. (1), przede wszystkim wniosków zawartych w opinii uzupełniającej w zakresie nakładów koniecznych i nakładów ponadstandardowych, które Sąd powinien przyjąć - zgodnie z ustaleniami poczynionymi przez biegłego mającego wiedzę specjalną w tym zakresie - a w konsekwencji pominięcie powołanych wniosków, co do poniesionych przez powoda wydatków koniecznych na przystosowanie mieszkania do jego potrzeb;

3) art. 316 kpc, poprzez ustalenie bez podstawy prawnej, że celem ustalenia kosztów opieki osób trzecich nad osobą wymagającą opieki należy od stawki opieki podawanej przez (...) Komitet Pomocy (...) odjąć 33 % stawki godzinowej oraz przyjęcie, że stawka godzinowa jest stawką brutto, co spowodowało niewłaściwe ustalenie faktycznych kosztów należnych powodowi w związku z koniecznością sprawowania nad nim opieki przez osoby trzecie i zmniejszenie kwoty należnej renty, jak również pozostawienie bez rozpoznania wniosku dowodowego o zwrócenia się do (...) o podanie stawek za opiekę obowiązujących w Ł. w okresie objętym powództwem (k. 169v);

4) art. 233 § 1 kpc, polegające na przyjęciu - sprzecznie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, że matka powoda mając pełnosprawne dziecko w jego wieku ponosiłaby takie same koszty wyjazdów na wypoczynek, jak obecnie na turnusy rehabilitacyjne i że nastolatek na każdym wyjeździe rekreacyjnym wymagałby odpłatnej obecności przedstawicielki ustawowej, jak to ma miejsce obecnie, podczas gdy zasady logiki i doświadczenia życiowego temu przeczą;

5) 233 § 1 kpc w zw. z art. 278 kpc, polegające na przyjęciu - sprzecznie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, że tuba bulgocząca oraz światłowody nie są sprzętem wysoko specjalistycznym służącym do rehabilitacji powoda, mimo iż na ich temat wypowiedziała się biegła z zakresu rehabilitacji, uznając ten wydatek na rzecz powoda za potrzebny i wskazany jako uzupełnieni rehabilitacji osób z uszkodzonym (...) (w sumie kwota 5.000 zł);

6) art. 231 kpc, poprzez przyjęcie ustaleń w zakresie wymiaru koniecznej opieki nad powodem na podstawie wiadomego Sądowi z urzędu wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 maja 2007r., , a przyjęcia innego sposobu obliczania renty i potrącenia 33 % kosztów wynagrodzenia nie ponoszonych przez opiekunkę powoda jako opiekun nieprofesjonalny, podczas gdy przyczyna zmiany podstawy sposobu wyliczeń kosztów opieki nie zostały przez Sąd wskazane.

W konkluzji apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie w całości dochodzonego roszczenia wraz z odsetkami, ewentualnie o uchylenie kwestionowanego wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego, (apelacja powoda k. 408 - 412)

Strona pozwana również zaskarżyła powyższy wyrok apelacją w części obejmującej pkt 1 a i 3, tj. w zakresie zasądającym od pozwanego na rzecz powoda kwotę 32.320 zł. oraz odstępującej od obciążania powoda kosztami procesu od oddalonej części powództwa, a także w zakresie pkt lb, tj. w zakresie oznaczonej w wyroku daty wymagalności odsetek ustawowych jako dzień 16 lutego 2017 r., zarzucając obrazę zarówno prawa:

I. procesowego, tj. art. 366 kpc w zw. z art. 328 § 2 kpc, polegającą na braku uzasadnienia zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd zasądził kwotę odszkodowania w wysokości 32.320 zł, jako wydatki na prace związane z adaptacją mieszkania dla potrzeb osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim pomimo, iż na ten sam cel zasądzono od pozwanego na rzecz powoda stosowną kwotę jako składnik kwoty 200.000 zł zasądzonej jako zadośćuczynienie w wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 maja 2007 r. sygn. akt II C 1035/03;

II. jak i prawa materialnego, tj:

1) art. 444 § 1 kc w zw. 445 § 1 lcc i art. 366 kpc, przez ich niewłaściwe zastosowanie i nieuwzględnienie wiązania Sądu treścią prawomocnego wyroku w zakresie żądania zasądzenia kwoty odszkodowania w wysokości 32.320 zł, jako wydatki na prace związane z adaptacją mieszkania dla potrzeb osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim, w sytuacji gdy na ten sam cel zasądzono od pozwanego na rzecz powoda stosowną kwotę jako składnik kwoty 200.000 zł, zasądzonej jako zadośćuczynienie w wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 maja 2007 r., w sprawie o sygn. akt II C 1035/03;

2) art. 481 § 1 kc w zw. z art. 363 § 2 kc, przez ich niewłaściwą wykładnię, polegającą na przyjęciu, że ustawowe odsetki od ustalonej w wyroku kwoty odszkodowania oraz skapitalizowanej renty, powinny być zasądzone od dnia doręczenia odpisu pozwu pozwanemu, zamiast od dnia wyrokowania;

3) art. 99 kpc w zw. z art. 100 kpc, poprzez ich niezastosowanie i w efekcie nieobciążanie powoda kosztami procesu w sytuacji, gdy powód wygrał sprawę jedynie w ok. 30 %.

W konkluzji apelujący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części, poprzez oddalenie powództwa także w części objętej rozstrzygnięciem w pkt la, oraz zmianę wyroku w pkt lb poprzez zasądzenie kwoty wskazanej w pkt lb z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania, a także zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie kwestionowanego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

(apelacja pozwanego k. 414 - 420)

W odpowiedzi na apelację powoda strona pozwana wniosła o jej oddalenie, popierając własną apelację, (pismo k. 461 - 465)

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest o tyle zasadna, że skutkowałą zmianą zaskarżonego wyroku w punkcie: la-c, natomiast apelacja pozwanego jest niezasadna w całości.

Na wstępie należy zaznaczyć, że ustalenia faktyczne Sądu I instancji są kompletne i Sąd Apelacyjny w pełni je podziela przyjmując za własne. Zastrzeżenia Sądu odwoławczego budzą natomiast niektóre wnioski wyciągnięte przez Sąd Okręgowy na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego, o czym będzie mowa poniżej.

Wbrew zapatrywaniom powoda, Sąd I instancji miał w chwili zamknięcia rozprawy na uwadze treść opinii biegłego J. K. w przedmiocie wysokości kosztów przystosowania lokalu mieszkalnego dla potrzeb osoby niepełnosprawnej w wysokości 90 000 złotych. Świadczą o tym niezłomnie ustalenia Sądu I instancji, w których wskazuje się, iż łączny uzasadniony koszt przystosowania lokalu do potrzeb osoby niepełnosprawnej wynosi 90 000 złotych. Sąd ten w sposób trafny ustalił, że na kwotę tę składają się wydatki związane z budową dźwigu zewnętrznego i koniecznej

infrastruktury w wysokości 57 294 złotych, pomniejszone o kwotę 25 359 złotych ze względu na otrzymaną refundację, czyli 31 935 złotych oraz wydatki związane ze zniesieniem barier architektonicznych mieszkania w kwocie 32 706 złotych. Łączny koszt remontu Sąd I instancji słusznie ustalił na kwotę 64 641 złotych. Niezasadny jest zatem zarzut naruszenia art. 316 kpc opisany w punkcie 1. apelacji.

Za uzasadniony należy natomiast uznać zarzut dotyczący błędnego obliczenia należnego odszkodowania z tytułu przystosowania lokalu mieszkalnego dla potrzeb osoby niepełnosprawnej. Nie można podzielić stanowiska Sądu I instancji, że kwota 64 641 złotych powinna być pomniejszona o połowę. W istocie należy podzielić ustalenia tego Sądu, że zakres zmian i modernizacji lokalu zmienił całkowicie jego standard. Lokal mieszkalny przeszedł kapitalny remont, wymieniono oświetlenie, okładziny, zmieniono wystrój wnętrz, zamontowano nowe podłogi, okna etc., co sprawiło, że lokal sprawia bardzo dobre wrażenia techniczno - estetyczne, a jego wartość wzrosła. Wyremontowane mieszkanie służy nie tylko małoletniemu powodowi, lecz także jego matce, która korzysta z dokonanych ulepszeń.

Niemniej jednak nie sposób przyjąć za Sądem Okręgowym, że pomniejszona winna być kwota przeznaczona na budowę dźwigu zewnętrznego i koniecznej infrastruktury w wysokości ustalonej na 31 935 złotych. Zainstalowanie dźwigu było czynnością bezpośrednio związaną z chorobą powoda. Winda jest ściśle przeznaczona dla niego, a gdyby nie jego schorzenie nie byłoby konieczności wybudowania takiego urządzenia. Matka powoda nie musiałaby przecież korzystać z windy. Gdyby syn był zdrowy taki nakład na mieszkanie jawiłby się jako wysoce zbytkowny. Odmienna sytuacja jawi się w przypadku remontu robionego w celu likwidacji barier architektonicznych mieszkania. Wprawdzie również i one były potrzebne, z drugiej jednak strony zwiększyły użyteczność mieszkania, jego standard, uatrakcyjniły wnętrze, z czego korzysta również matka powoda. W ocenie Sądu Apelacyjnego pomniejszenie jednak tych kosztów aż o połowę jawi się jako nadmierne, gdyż remont mieszkania miał służyć przede wszystkim powodowi. Stąd Sąd Apelacyjny pomniejszył kwotę 32 706 złotych o 1/3, co dało sumę 21 804 złotych. Po zsumowaniu tej kwoty z kosztami zainstalowania windy (21 804 zł + 31 935 zł) otrzymujemy kwotę 53 739 złotych.

Do kwoty 53 739 złotych należało dodać koszty zakupu tuby bulgoczącej oraz światłowodów w wysokości 5000 złotych, na co słusznie zwrócił uwagę powód w apelacji. Sąd I instancji nie uwzględnił tej kwoty, mimo iż wydatek na wspomniany sprzęt za uzasadniony uznała biegła z zakresu rehabilitacji, co Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił. Mimo to Sąd ten nie uznał za zasadne uwzględnić kwoty 5 000 złotych na poczet odszkodowania. Sąd nie uzasadnił przy tym swojego stanowiska. Wyciągnięty wniosek jawi się więc jako dowolny i sprzeczny z dokonanymi ustaleniami.

Z tych względów należało, na podstawie art. 386 § 1 kpc, zmienić wyrok Sąd I instancji w punkcie 1a i kwotę z tytułu odszkodowania powiększyć do 58 739 złotych.

Sąd Apelacyjny uwzględnił zarzut strony powodowej co do błędnego obliczenia przez Sąd Okręgowy renty z tytułu zwiększonych potrzeb. Nie było uzasadnionych racji, aby kwotę należną z tytułu opieki nad powodem pomniejszać o 33% wynagrodzenia przysługującego opiekunce domowej i przyjmować stawkę 6,70 zł/h zamiast 9,50 zł/h. Rozważania Sądu ci quo są w tej mierze nieprzekonujące. Prowadzą do niepotrzebnego różnicowania stawek między tym, co przyjął Sąd Okręgowy w Łodzi na gruncie poprzedniej sprawy o sygnaturze II C 1035/03. Sąd ten nie różnicował wówczas wynagrodzenia opiekunki na stawki netto/brutto i przyjął stawkę na 6 zł/h w oparciu o załączone dokumenty stosownego organu. Przyjęcie na gruncie niniejszej sprawy stawki 6,70 zł/h musi dziwić, bowiem mimo upływu 6 lat stawki za sprawowanie opieki nie zmieniłyby się, co jest wbrew zasadom doświadczenia życiowego. Zabieg Sądu I instancji nie ma również uzasadnienia prawnego.

Nie sposób zgodzić się z Sądem Okręgowym również w tym, iż zachodzi potrzeba różnicowania wynagrodzenia za sprawowanie opieki w zależności od tego, czy następuje ona w dni powszednie, czy w soboty, niedziele lub święta. Należy zaznaczyć, że sprawowanie opieki nad dzieckiem zachowuje pewne odmienności od sprawowania opieki przez wykwalifikowaną opiekunkę, będącą osobą trzecią. Nie można ich pracy zrównywać pod każdym względem. O ile posłużenie się stawkami wynagrodzenia jest konieczne, bo daje pewny punkt odniesienia, to przyjmowanie większych stawek za sprawowanie opieki przez matkę powoda w niedziele i święta nie jest usprawiedliwione. Należy podnieść, że nawet wówczas, gdyby O. C. był zdrowy, jego matka i tak poświęcałaby mu czas w weekendy i święta, bo taka jest

specyfika relacji między rodzicami a dziećmi. Nie trzeba różnicować dni powszednich od świąt, ponieważ matka tak samo zajmuje się dzieckiem, niezależnie, czy jest to zwykły dzień tygodnia, czy dzień zwyczajowo przeznaczony na odpoczynek.

Z tych względów Sąd Apelacyjny przyjął stawkę w wysokości 9,50 zł/h x 12 godzin dziennie x 30 dni, co dało sumę: 3420 złotych miesięcznie. Od tej kwoty należało odjąć zasiłek pielęgnacyjny w wysokości 520 złotych. W efekcie kwota z tytułu sprawowania opieki nad powodem wyniosła 2900 złotych miesięcznie. Do tej kwoty z kolei należało dodać pozostałe wydatki (nie kwestionowane przez powoda) w wysokości 1931 złotych, co dało sumę 4831 złotych. Zatem właśnie do kwoty 4831 złotych należało podnieść rentę z tytułu zwiększonych potrzeb powoda i w ten sposób zmienić punkt lc wyroku Sądu Okręgowego, o czym Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 386 § 1 kpc.

Należy dodać, że powód w apelacji zażądał z tytułu sprawowania opieki nad powodem kwoty 4389 złotych, co stanowi niedopuszczalne w świetle art. 383 kpc rozszerzenie żądania pozwu. Należy bowiem zaznaczyć, iż strona powodowa zarówno w pozwie, jak i w kolejnych pismach procesowych, żądała z tytułu opieki nad powodem kwoty 3420 złotych. Żądanie zawarte w apelacji ponad tę kwotę nie może więc uchodzić za zgłoszone skutecznie.

Konsekwencją powyższej korekty wyroku Sądu I instancji w punkcie lc było zwiększenie skapitalizowanej renty na zwiększone potrzeby za okres od 1 stycznia 2010 roku do 31 stycznia 2011 roku. We wskazanym okresie powód otrzymywał rentę w wysokości 3800 złotych, a zasadna była kwota 4831 złotych. O różnicę między tymi kwotami, a więc o 1031 złotych należało dokonać kapitalizacji renty, pomnażając tę kwotę przez 13 (ilość miesięcy). Dało to sumę 13 403 złotych, którą Sąd Apelacyjny zasądził, zmieniając tym samym na podstawie art. 386 § 1 kpc, wyrok Sądu Okręgowego w punkcie lb.

W pozostałym zakresie apelacja powoda nie miała usprawiedliwionych podstaw. Należy w pełni podzielić argumentację Sądu I instancji m.in. co do tego, że nie zostało wykazane, że turnusy rehabilitacyjne są droższe aniżeli wyjazdy dla zdrowych dzieci, których koszt matka powoda z pewnością ponosiłaby, gdyby O. był zdrowym dzieckiem. Poza tym takie turnusy są dofinansowywane przez (...), a matka powoda otrzymuje w postaci przyznanej renty swoiste wynagrodzenie za sprawowanie 12 - sto godzinnej opieki nad synem. Nie można z pola widzenia tracić okoliczności, że podczas pobytu na turnusie, to placówka organizująca wyjazd przejmuje w pewnym zakresie opiekę nad podopiecznym.

Z tych względów Sąd Apelacyjny uznał apelację powoda w pozostałym zakresie za niezasadną i oddalił ją na podstawie art. 385 kpc, o czym orzekł w punkcie II wyroku.

W całości niezasadna okazała się natomiast apelacja pozwanego. Zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 444 § 1 lcc w zw. z art. 445 § 1 kc w zw. z art. 366 kpc w sposób wskazany w apelacji są chybione. Apelujący zdaje się nie odróżniać funkcji odszkodowania przyznanego poszkodowanego w oparciu o przepis art. 444 § 1 kc od zadośćuczynienia z art. 445 kc. Nie wdając się w głębszą analizę co do charakteru tych instytucji, należy wskazać przede wszystkim na odmienne ich funkcje: odszkodowanie ma służyć wyrównaniu uszczerbku majątkowego powstałego w majątku poszkodowanego na skutek szkody, z kolei zadośćuczynienie to forma wyrównania strat moralnych, krzywdy, bólu poprzez wypłatę stosownej sumy pieniężnej. Choć zadośćuczynienie ma przede wszystkim charakter kompensacyjny, nie można go utożsamiać z odszkodowaniem. To co zostało zasądzone na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia w poprzedniej sprawie o sygnaturze II C 1035/03, nie może więc zostać zaliczone na poczet szkody majątkowej, w tym na poczet wydatków potrzebnych na zaadaptowanie mieszkania do potrzeb powoda. W świetle tych rozważań nie może być mowy zatem i o naruszeniu art. 366 kpc, a w konsekwencji i art. 366 kpc w zw. z art. 328 § 2 kpc.

Nie można również podzielić zarzutu naruszenia art. 481 § 1 w zw. z art. 363 § 2 kc. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjętych zostało kilka koncepcji określenia początku terminu naliczania odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia polegającego na naprawieniu szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym lub zapłacie zadośćuczynienia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2012 r. V CSK 379/2011). Jak zaznaczył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 marca 2013 roku (IV CSK 512/2012, LexPolonica nr 6752229) kluczem do właściwego oznaczenia terminu liczenia odsetek będzie „odpowiedź na dwa pytania: o funkcję odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia

odszkodowawczego oraz o znaczenie stanu świadomości, jaki można przypisać zobowiązanemu do odszkodowania do chwili ostatecznego orzeczenia o jego wysokości przez sąd".

Na gruncie niniejszej sprawy pozwany był świadomy swojej odpowiedzialności, jako że w wyroku z dnia 11 maja 2007 roku w sprawie II C 1035/03 Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił odpowiedzialność pozwanego za szkody mogące powstać w przyszłości. Pozwany zatem od momentu wezwania (doręczenia pozwu) był obowiązany do zapłaty stosownego odszkodowania bądź skapitalizowanej renty. Zasądzenie odsetek dopiero od chwili wyrokowania przez Sąd I instancji byłoby w okolicznościach niniejszej sprawy rozwiązaniem niesprawiedliwym, gdyż całe ryzyko ekonomiczne prowadzenia sporu z podmiotem niewątpliwie występującym w silniejszej pozycji, czyli Skarbem Państwa - Wojewodą (...), przerzuciłoby na poszkodowanego.

Nie można również podzielić zarzutu naruszenia art. 99 kpc w zw. z art. 100 kpc. Skarżący upatruje naruszenie tych norm w nieobciążaniu powoda kosztami procesu. W takiej sytuacji skarżący powinien skarżyć błędne zastosowanie przez Sąd Okręgowy art. 102 kpc. Pozwany na naruszenie tego przepisu nie zwrócił jednak uwagi w apelacji.

Z tych wszystkich względów apelacja pozwanego jako niezasadna podlegała oddaleniu w całości, o czym Sąd Apelacyjny orzekł w punkcie II wyroku na podstawie art. 385 kpc.

Mając na uwadze, że obie apelacje podlegały oddaleniu, choć apelacja powoda w mniejszym zakresie, a także porównując koszty, jakie obie strony poniosły postępowania apelacyjnego, Sąd Apelacyjny uznał za właściwe zastosowanie normy z art. 100 zdanie pierwsze kpc i zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania odwoławczego, o czym orzekł w punkcie III wyroku.